

คำจำกัดความ

1. สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล

หมายถึง สวัสดิการที่ได้รับเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย ได้แก่ ค่ายา ค่าห้องพักในสถานพยาบาล รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องใช้ วัสดุที่ใช้ทำหน้าที่แทนอวัยวะที่ประสบอันตราย ซึ่งรัฐบาลหรือเอกชนเป็นผู้ให้ ประเภทของสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล ได้แก่ สวัสดิการข้าราชการ/ข้าราชการบำนาญ สวัสดิการพนักงานรัฐวิสาหกิจ สวัสดิการจัดโดยนายจ้าง ประกันสังคม กองทุนเงินทดแทน บัตรสุขภาพ 500 บาท บัตรสวัสดิการประชาชนด้านการรักษาพยาบาล (บัตร สปร.) บัตรประกันสุขภาพ (บัตรทอง) และประกันสุขภาพกับบริษัทประกัน เป็นต้น

2. ป่วยหรือรู้สึกไม่สบาย

หมายถึง การป่วยทุกชนิดตั้งแต่ป่วยเล็กน้อย จนกระทั่งถึงป่วยหนัก และรวมถึงการที่รู้สึกตัวว่าไม่สบายด้วย

3. สุขภาพ

หมายถึง ความสุขกายสบายใจ สามารถดูแลตัวเองได้อย่างเหมาะสมตามสภาพ ไม่เป็นที่เดือดร้อนใจทั้งของตนเองและผู้อื่น สามารถดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมที่เป็นบทบาทหน้าที่ปกติของตนเองได้ตามสมควร และมีความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่

4. กิจวัตรประจำวัน

หมายถึง กิจที่ต้องทำเป็นประจำทุกวัน เช่น การปฏิบัติงานอาชีพ การเรียนหนังสือ การทำงานบ้าน และการดูแลตนเอง เป็นต้น

5. ซื้อยากินเอง

หมายถึง การซื้อหรือหายาแผนปัจจุบันมาเพื่อบำบัดรักษาด้วยตนเอง การซื้อยากินเอง รวมถึงการซื้อยาจากร้านขายยาซึ่งในร้านอาจมีเภสัชกรแนะนำหรือไม่ก็ตาม การซื้อยาเก็บไว้ใช้เมื่อเจ็บป่วย การที่ผู้ปกครองซื้อยามารักษาเด็ก การซื้อยาโดยเคยรู้ชื่อยาจากหมอ เป็นต้น

6. ยาสมุนไพร

หมายถึง ยาที่ได้จากพืช สัตว์ แร่ ที่ยังไม่ผสมปรุงแต่ง หรือแปรสภาพ ยาสมุนไพรนี้จะต้องเป็นวัตถุหรือพืชที่ระบุไว้ในตำรายาแผนโบราณว่ามีคุณสมบัติในการบำบัด บรรเทา รักษา หรือป้องกันโรคหรือความเจ็บป่วยของมนุษย์ ไม่รวมวัตถุหรือพืชที่ใช้ประกอบอาหาร เครื่องสำอาง เช่น เครื่องเทศต่าง ๆ หรือพืชผักสวนครัวต่าง ๆ ที่ใช้กินเป็นอาหาร

7. ยาแผนโบราณ

หมายถึง ยาที่ใช้ในการบำบัดโรคโดยอาศัยความรู้จากตำรายาแผนโบราณ ซึ่งได้จากการเรียนสืบต่อกันมา หรือยาที่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนตำรับยาเป็นยาแผนโบราณตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2517 – 2520 ยาเหล่านี้มีกรรมวิธีการผลิตแบบธรรมชาติไม่ซับซ้อน เช่น บดเป็นผงละลายน้ำ ปั้นเป็นลูกกลอน ต้มเอาน้ำมากิน อบ อบแห้ง เป็นต้น

ยาแผนโบราณที่พบโดยทั่วไปมี 2 รูปแบบ คือ

7.1 ยาแผนโบราณสำเร็จรูป ที่วางขายตามร้านขายยาทั่วไป หรือร้านขายของชำในหมู่บ้าน ยาแผนโบราณเหล่านี้จะมีคำว่า “ยาแผนโบราณ” และเลขทะเบียนตำรับยากำกับไว้บนฉลากยาให้ทราบ ซึ่งยาเฉพาะยาแผนโบราณที่จัดว่าเป็นยาสามัญประจำบ้าน เช่น ยาธาตุนครจิบ ยาหอมอินทจักร์ ยาเขียวหอม เป็นต้น

7.2 ยาแผนโบราณในรูปของสมุนไพรต่าง ๆ นำมาจัดเป็นสำหรับตามอาการโรคที่รักษา ซึ่งยาเหล่านี้ชาวบ้านโดยทั่วไปมักเรียกว่า “ยาหม้อ” “ยาต้ม” “ยาพื้นบ้าน” “ยากลับบ้าน” รวมทั้งยาไทย ยาจีน หรือยาพื้นบ้านของคนเชื้อสายต่าง ๆ เช่น พม่า เขมร แขก เป็นต้น

8. หมอพื้นบ้าน/หมอแผนโบราณ

หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ในการรักษาโรคหรืออาการเจ็บป่วย โดยใช้ยาแผนโบราณ ยาสมุนไพร (หรือวิธีการนวดแผนโบราณ)

9. เจ้าหน้าที่สถานอนามัย/ศูนย์บริการสาธารณสุข

หมายถึง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ทำหน้าที่รักษาพยาบาลผู้ป่วยในระดับตำบล ซึ่งได้แก่ผู้ที่สำเร็จการศึกษาหรือได้รับการอบรมให้มีความรู้ทางด้านสาธารณสุขชุมชน บุคลากรเหล่านี้มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลรักษาพยาบาลโรคที่ไม่มีความซับซ้อนมากนัก

10. สถานอนามัย/ศูนย์บริการสาธารณสุข

หมายถึง หน่วยบริการสาธารณสุขระดับตำบลหรือระดับหมู่บ้านทั่วไปที่อยู่ใกล้ชุมชนมากที่สุด ครอบคลุมประชากรประมาณ 1,000 – 5,000 คน การให้บริการจะเน้นการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรคและรักษาพยาบาล โดยสถานอนามัยจะตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล ส่วนศูนย์บริการสาธารณสุขจะตั้งอยู่ในเขตเทศบาลและกรุงเทพมหานคร

11. ศูนย์สุขภาพชุมชน

หมายถึง สถานพยาบาลปฐมภูมิ (Primary Care Unit หรือ PCU) ที่พัฒนาภายใต้โครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นสถานพยาบาลใกล้บ้าน ใกล้ใจ ประจำครอบครัวประชาชน โดยต้องมีความพร้อมในการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ประยุกต์ทั้งทางด้านการแพทย์ จิตวิทยาและสังคม ทำหน้าที่ให้บริการทั้งส่วนที่เป็นการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรคและการฟื้นฟูสภาพที่เป็นลักษณะการให้บริการแบบผู้ป่วยนอก การให้บริการที่บ้านและบริการในชุมชน ไม่รวมบริการที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะ ตั้งอยู่ในที่สามารถเดินทางไปใช้บริการได้สะดวกภายใน 30 นาที มีบุคลากร เครื่องมือ อุปกรณ์ และการจัดการตามเกณฑ์มาตรฐาน มีประชากรที่ขึ้นทะเบียนที่ชัดเจน และรับผิดชอบดูแลประชากรไม่เกิน 10,000 คนต่อหน่วย โดยการจัดการอาจจัดบริการเป็นหน่วยบริการปฐมภูมิที่เป็นสถานพยาบาลเดียว หรือจัดเป็นเครือข่ายบริการปฐมภูมิที่มีหน่วยบริการย่อยรวมกันให้บริการ

12. โรงพยาบาลชุมชน

หมายถึง หน่วยบริการสาธารณสุขที่ให้บริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขระดับอำเภอหรือกิ่งอำเภอ มีเตียงสำหรับผู้ป่วยตั้งแต่ 10 เตียงขึ้นไปจนถึง 150 เตียง ครอบคลุมประชากรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป มีแพทย์และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอื่น ๆ ปฏิบัติงานประจำ การให้บริการจะเน้นหนักในการรักษาพยาบาลมากกว่าสถานบริการในระดับต้น

13. โรงพยาบาลทั่วไป

หมายถึง โรงพยาบาลที่ตั้งอยู่ในระดับจังหวัดหรืออำเภอขนาดใหญ่ มีขนาดและจำนวนเตียงผู้ป่วยตั้งแต่ 200 – 500 เตียง

14. โรงพยาบาลศูนย์

หมายถึง โรงพยาบาลในระดับจังหวัดที่มีขนาดเกิน 500 เตียงขึ้นไป และมีแพทย์เฉพาะสาขาต่าง ๆ ครบถ้วน

15. การเข้าพักรักษาตัวในสถานพยาบาล

หมายถึง การที่ผู้ป่วยต้องนอนค้างคืนในสถานพยาบาลเพื่อรักษาตัว

16. โรคเรื้อรัง

ตามนิยามที่กระทรวงสาธารณสุขใช้มี 2 นิยาม คือ

โรคเรื้อรัง คือ ภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง ที่ไม่ติดต่อหรือภาวะที่เกิดจากความเสื่อมของร่างกายตามอายุ ส่วนใหญ่จะไม่มีสาเหตุที่แน่นอน มีปัจจัยเสี่ยงหลายอย่าง มีระยะเวลาพักตัว

ของโรครวมถึงระยะเวลาของการดำเนินโรคที่ยาวนาน ไม่ติดต่อโดยทางสัมผัส สามารถทำให้เกิด ความพิการหรือการทำงานที่ผิดปกติของร่างกาย และรักษาไม่หาย

โรคเรื้อรัง คือ ภาวะที่มีความผิดปกติหรือเบี่ยงเบนไปจากปกติของร่างกาย เป็น ภาวะที่เป็นอย่างถาวร ทำให้เกิดความพิการ เกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางพยาธิสภาพที่ไม่ สามารถรักษาให้กลับคืนเป็นปกติได้ ผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะนี้ต้องการการกายภาพบำบัดหรือการ ปรับตัวสำหรับภาวะนี้ นอกจากนี้ยังต้องการรักษาติดตามดูแลในระยะยาว

รวมทั้ง**โรคประจำตัว**ที่สามารถรักษาหายได้ แต่ถ้ารักษาติดต่อกันนานเกิน 3 เดือน แล้วยังไม่หาย ยังต้องรักษาต่อไป ให้ถือว่าเป็นโรคเรื้อรัง

17. บุหรี่

ในพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 หมายถึง ยาเส้นหรือยาเส้นปรุง ไม่ว่าจะมียา ใบยาแห้งหรือยาอัดเค็บบนหรือไม่ว่า ซึ่งมวนด้วยกระดาษหรือวัตถุที่สร้างขึ้นใช้แทนกระดาษหรือใบยาแห้ง หรือยาอัด

ประเภทบุหรี่ในการสำรวจครั้งนี้ ได้แก่ บุหรี่ของผลิตในประเทศ บุหรี่ของผลิตจาก ต่างประเทศ บุหรี่มวนเองหรือบุหรี่ที่ไม่ได้ผลิตจากโรงงานยาสูบและอื่นๆ เช่น ซิการ์ ไซปป์ เป็นต้น พฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้แก่

1. สูบ หมายถึง ปัจจุบันสูบบุหรี่ โดยแบ่งออกเป็น

- **สูบเป็นประจำ** หมายถึง การสูบอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกวัน โดยที่บาง วันอาจมีธุระ หรือเจ็บป่วยทำให้ต้องงดสูบบุหรี่ชั่วคราว

- **สูบนาน ๆ ครั้ง** หมายถึง มีลักษณะการสูบไม่สม่ำเสมอ หรือกำหนด ระยะเวลาที่แน่นอนไม่ได้หรือไม่ได้สูบเป็นประจำทุกวัน

2. ไม่สูบแต่เคยสูบ หมายถึง ปัจจุบันไม่สูบบุหรี่แต่ในอดีตเคยสูบ โดยแบ่ง ออกเป็น

- **เคยสูบเป็นประจำ** หมายถึง ในอดีตเคยสูบบุหรี่อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุก วัน

- **เคยสูบนาน ๆ ครั้ง** หมายถึง ในอดีตเคยสูบบุหรี่ โดยมีลักษณะการสูบไม่ สม่ำเสมอ หรือกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนไม่ได้หรือไม่ได้สูบเป็นประจำทุกวัน

3. ไม่สูบบุหรี่และไม่เคี้ยวหมาก หมายถึง ไม่สูบบุหรี่ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

18. สุราหรือเครื่องดื่มมึนเมา

หมายถึง เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ เช่น สุราแม่โขง แสงทิพย์ หงษ์ทอง สุรา 28 ดีกรี สุราขาว กระแช่ สาโท บรั่นดี ไวน์ วิสกี้ เบียร์ เป็นต้น

19. การออกกำลังกาย

หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ทำให้มีการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ เพื่อความสนุกสนาน เพื่อสังคม โดยใช้กิจกรรมง่าย ๆ หรือมีกฎกติกาการแข่งขันง่าย ๆ เช่น เดิน วิ่ง กระโดดเชือก การบริหารร่างกาย การยกน้ำหนัก เป็นต้น (ยกเว้นการออกกำลังกายในอาชีพและการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวัน)

20. เข็มขัดนิรภัย

หมายถึง เข็มขัดในรถยนต์ ที่ผู้ขับรถและผู้โดยสารใช้สำหรับรัดตัวเองไว้กับพนักพิงของเบาะรถยนต์ หากเกิดอุบัติเหตุจะช่วยป้องกันให้เกิดการกระแทกน้อยลง และผู้ขับไม่หลุดกระเด็นออกนอกรถได้ง่าย

21. หมวกกันน็อคหรือหมวกนิรภัย

หมายถึง หมวกที่ใช้สำหรับสวมในขณะขับขี่หรือโดยสารรถจักรยานยนต์ เพื่อป้องกันไม่ให้ศีรษะได้รับการกระแทกอย่างรุนแรงเมื่อประสบอุบัติเหตุ

22. การได้รับบาดเจ็บหรือประสบอุบัติเหตุ

หมายถึง การที่ร่างกายเกิดบาดแผลหรือเจ็บปวดอันเนื่องจากเหตุภายนอก หรือจากเหตุที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด เช่น เกิดจากอุบัติเหตุรถชน ตกต้นไม้ ถูกของมีคมบาด การต่อสู้ การถูกทำร้ายร่างกาย และเหตุการณ์รุนแรงต่าง ๆ